

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Janusz Niczyporuk

w sprawie z powództwa R. w W.

przeciwko M. L.

o zapłatę,

w przedmiocie skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Łodzi z 30 listopada 2017 r.,

sygn. II Nc 456/17,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 23 października 2024 r.,

zażalenia M. L. na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2024 r.,
sygn. akt II NSNc 308/23,

**uchyla postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia
2024 r. o sygn. II NSNc 308/23.**

Tomasz Demendecki Elżbieta Karska Janusz Niczyporuk

M. L. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika pismem z dnia
10 czerwca 2024 r., które wpłynęło do Sądu Najwyższego 17 czerwca 2024 r.,
złożył zażalenie na postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2024 r. o sygn.
II NSNc 308/23, na mocy którego na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. *per
analogiam* zawieszono postępowanie w sprawie, z uwagi na konieczność

przeprowadzenia zmian legislacyjnych usuwających wady procesowe określone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielka Izba) z 21 grudnia 2023 r., C-718/21 oraz w wyroku pilotażowym Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r. Wałęsa przeciwko Polsce (skarga nr 50849/21) w terminie tam zakreślonym.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono naruszenie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez nieprawidłowe ustalenie, że powołany przepis zastosowany *per analogiam* umożliwia zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie, podczas gdy brak jest przeszkód do merytorycznego rozpoznania skargi nadzwyczajnej. Pełnomocnik pozwanego wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i rozpoznanie sprawy.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

W zakresie rozpoznawania skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy uznał, że działa jako sąd poza tokiem instancji, stąd na podstawie art. 394 § 1 pkt 5 k.p.c. stwierdził dopuszczalność zażalenia na postanowienie Sądu Najwyższego, którego przedmiotem jest zawieszenie postępowania i które to zażalenie ma charakter poziomy (horyzontalny), gdyż jest kierowane do równorzędnego sądu, jako klasyczny środek odwoławczy.

Sąd Najwyższy w tym składzie stoi na stanowisku dopuszczalności takiego środka zaskarżenia ze względu na sprawiedliwość proceduralną, będącą konstytucyjnym prawem zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych przez sądy różnych instancji. Sąd Najwyższy w tej sprawie chce też zwrócić uwagę na istotę zażalenia, które ustawodawca ukształtował jako represyjno-prewencyjny środek odwoławczy, stanowiący gwarancję rzetelnego postępowania, służący głównie kontroli czynności decyzyjnych sądu, niebędących orzeczeniami co do istoty sprawy. W wypadku zaskarżenia orzeczenia sądu o charakterze wyłącznie wypadkowym, mającego znaczenia dla samego toku postępowania, zażalenie spełniać może z powodzeniem funkcję prewencyjną, zapobiegając wydaniu wadliwego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie

lub rozstrzygającego sprawę merytorycznie. Zażalenie jako środek odwoławczy przysługuje od orzeczeń niemerytorycznych (A. Łazarska, *Zażalenie*, w: T. Szanciło (redaktor), *Kodeks postępowania cywilnego*, Tom I, *Komentarz*, Warszawa 2019, s. 1307).

Zdaniem Sądu Najwyższego w tym składzie, niedopuszczalność zażalenia w sprawie II NSNc 308/23 z 23 kwietnia 2024 r. skutkowałaby naruszeniem zasady dwuinstancyjności postępowania oraz naruszeniem gwarancji konstytucyjnych wyrażonych w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz jej art. 78 i 176 ust. 1. Dopuszczalność zażalenia jest w tym przypadku gwarancją naprawienia popełnionego błędu i uzyskania przez stronę sprawiedliwego orzeczenia. *A contrario* brak możliwości zaskarżenia postanowienia Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2024 r., II NSNc 308/23 stanowiłby naruszenie prawa do rzetelnego procesu, poprzez ograniczenie dostępu do drogi sądowej, co naruszałoby istotę prawa do sądu, zasadę dwuinstancyjności postępowania w trybie wpadkowym, a także pod względem procesowym nie ma racjonalnego uzasadnienia.

Sąd Najwyższy podkreśla, że rozpoznawane w niniejszej sprawie zażalenie cechuje względna dewolutywność – w odróżnieniu od apelacji i skargi kasacyjnej – polegająca na tym, że w wypadkach, o których mowa w art. 395 § 2 k.p.c. może zostać rozpoznane przez ten sąd, który wydał zaskarżone zażaleniem postanowienie (*ibidem*, s. 1308). Sąd Najwyższy w tej sprawie stoi na stanowisku, że takie zażalenie przysługuje do innego składu tego samego sądu tzw. składu równorzędnego i ma ten przepis zastosowanie w niniejszej sprawie, a konsekwencją uwzględnienia zażalenia jest zmiana orzeczenia.

W literaturze podkreśla się znaczenie instytucji zażalenia poziomego i jego roli w przyspieszeniu postępowania. Sąd Najwyższy w tym składzie podkreśla, że znane jest mu także stanowisko doktryny, które zawęża katalog dopuszczalnych do Sądu Najwyższego zażaleń oraz przeciwnie stanowisko Sądu Najwyższego (patrz: I NZ 18/24). Jednak w tym przypadku uznano, że przewidziana w art. 395 § 2 k.p.c. autokorekta powinna znaleźć zastosowanie ze względu na fakt, że zażalenie jest w oczywisty sposób uzasadnione.

W przekonaniu Sądu Najwyższego zarzuty zażalenia zasługują na uwzględnienie. Zawieszenie postępowania w sprawie II NSNc 308/23

na „podstawie art. 177 § 1 k.p.c. *per analogiam* z uwagi na konieczność przeprowadzenia zmian legislacyjnych usuwających wady procesowe określone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielka Izba) z 21 grudnia 2023 r., C-718/21 oraz w wyroku pilotażowym Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r. Wałęsa przeciwko Polsce (skarga nr 50849/21) w terminie tam określonym”, nie znajduje uzasadnienia w przepisach obowiązującego prawa. Należy zatem zgodzić się z pozwanym, który twierdzi, że: „merytoryczne rozpoznanie niniejszej sprawy, tj. II NSNc 308/23 nie powoduje konieczności uprzedniego rozstrzygnięcia o takiej kwestii, o której nie może orzec Sąd. Brak jest podstaw do uznania, że istnieje podstawa do zawieszenia postępowania w sprawie z uwagi na zawarte w wyroku pilotażowym Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 listopada 2023 r. Wałęsa przeciwko Polsce (skarga nr 50849/21) zobowiązanie do przyjęcia odpowiednich środków legislacyjnych w celu zapewnienia, by problem ze stwierdzonymi brakami skargi nadzwyczajnej został rozwiązany i usunięty. O ile w powoływanym wyroku zasygnalizowano, jakiego rodzaju działania powinny zostać podjęte, to jednak nie sposób twierdzić, by w oczekiwaniu na dokonanie zmian legislacyjnych wszystkie sprawy ze skargi nadzwyczajnej były zawieszane”.

Oceniając zarzuty zawarte w treści zażalenia Sąd Najwyższy stwierdza, że są one zasadne, bowiem zaskarżone postanowienie tamuje bieg postępowania w sprawie, której celem jest rozpoznanie skargi nadzwyczajnej. W ocenie Sądu Najwyższego nie ma przeszkód do jej rozpoznania, dlatego zaskarżone postanowienie należało uchylić, co umożliwi rozpoznanie skargi nadzwyczajnej pod względem merytorycznym. Sąd Najwyższy nie dostrzega uzasadnionych powodów do wstrzymania biegu postępowania w sprawie II NSNc 308/23 i stoi na stanowisku, że postępowanie powinno zostać podjęte, a skarga rozpoznana zgodnie z kolejnością wpływu do Sądu Najwyższego.

Zdaniem Sądu Najwyższego w tym składzie, przedmiotowe postanowienie wymaga autokorekty nie tylko ze względu na błędną podstawę prawną, na której orzekł Sąd Najwyższy, ale także błędne uzasadnienie zaskarżonego postanowienia. Artykuł 177 § 1 pkt 3 k.p.c. nie może w sprawie II NSNc 308/23 znaleźć zastosowania z tego względu, że nie jest ona zawisła przed żadnym organem

administracji publicznej. Zastosowanie tego przepisu *per analogiam* jako podstawy prawnej też nie znajduje usprawiedliwienia, gdyż powoływane w nim trybunały międzynarodowe, tj. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejski Trybunał Praw Człowieka nie są organami administracji publicznej. Ponadto sprawa II NSNc 308/23 nie jest zawisłą przed żadnym z tych trybunałów. Konkludując, Sąd Najwyższy w tym składzie uznał, że zaskarżone postanowienie zostało wydane bez podstawy prawnej.

Odnosząc się do treści uzasadnienia, Sąd Najwyższy stwierdza, że zawiera ono odniesienie do faktów i orzeczeń trybunałów międzynarodowych, które nie mają zastosowania w sprawie II NSNc 308/23, bowiem tryb prejudycjalny przewidziany w art. 267 TFUE (wymieniony na s. 2 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia) nie ma zastosowania w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej, bowiem żadne pytanie w tym trybie, w tej sprawie nie zostało złożone, a w konsekwencji nie ma podstaw do zawieszenia postępowania przed sądem krajowym w sprawie II NSNc 308/23 z rozpoznawanej skargi nadzwyczajnej. W odniesieniu do orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r. w sprawie Wałęsa przeciwko Polsce ze skargi nr 50849/21, do której także odwołuje się uzasadnienie zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy w tym składzie pragnie podkreślić, że adresatem zarzutu wymienionego tam systemowego naruszenia oraz terminu na jego usunięcie jest Rzeczpospolita Polska jako Państwo-Strona Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a nie Sąd Najwyższy orzekający w sprawie ze skargi nadzwyczajnej II NSNc 308/23. Sąd Najwyższy nie widzi podstaw w wiążącym Rzeczpospolitą Polską prawie międzynarodowym, ani też nie dostrzega takiego przepisu prawa krajowego, który nakazywałby każdorazowo zawieszać postępowanie toczące się przed sądem krajowym Państwa-Strony EKPC do czasu wprowadzenia zmian legislacyjnych rekomendowanych przez ETPCz. Sąd Najwyższy zauważa, że takie systemowe postępowanie sądu krajowego naraziłoby tysiące spraw na przewlekłości, skutkiem których byłyby uzasadnione roszczenia z tego tytułu. Sąd Najwyższy nie może też ingerować w decyzje władzy ustawodawczej, która dysponuje pewnym zakresem swobody uznania, jakiego rodzaju zmiany legislacyjne

wprowadzić, wykonując orzeczenia ETPCz i wdrażając je do prawa krajowego. Zaznaczyć też trzeba, że zmiany te są zawsze następstwem wyroków ww. Trybunału, których wykonanie podlega nadzorowi Komitetu Ministrów Rady Europy.

Ponadto nie można zgodzić się z takim oto rozumowaniem, jakoby wszystkie sprawy należało zawiesić ze względu na to, że „zawieszenie postępowania jest właściwą drogą do uniknięcia poważnego naruszenia prawa, ponieważ w polskim systemie konstytucyjnym tylko ustawodawca może usunąć stwierdzoną wadę procesową”. Zdaniem Sądu Najwyższego w tym składzie, skutkiem takiego działania byłby całkowity paraliż polskiego wymiaru sprawiedliwości, a oczekiwanie na zmiany legislacyjne uczyniłoby iluzorycznym prawo do sądu wyrażone w art. 6 EKPCz. Stąd mając na uwadze, potrzebę sprawowania wymiaru sprawiedliwości, prawo dostępu do sądu przysługujące każdemu obywatelowi oraz obowiązek sędziego każdego szczebla, w tym sędziego Sądu Najwyższego, wyrażony w ślubowaniu złożonym wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy w tym składzie postanowił uchylić zaskarżone postanowienie, skutkiem czego jest podjęcie postępowania ze skargi nadzwyczajnej w sprawie II NSNc 308/23 toczącej się przed Sądem Najwyższym.

Podsumowując zatem uzasadnienie zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy stwierdza, że zawiera ono całkowicie błędną treść, co czyni zażalenie uzasadnionym i jednocześnie opartym na usprawiedliwionych podstawach.

Sąd Najwyższy raz jeszcze chce podkreślić, że orzeka poza tokiem instancji ze względu na swe usytuowanie ustrojowe i w przedmiotowej sprawie dokonuje autokorekty korzystając z podstawy prawnej zawartej w art. 395 § 2 k.p.c. Ponadto Sąd Najwyższy w tym składzie, mając na uwadze oczywistą zasadność zażalenia na postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2024 r., II NSNc 308/23 uznał przepis art. 395 § 2 k.p.c. za *lex specialis* w stosunku do art. 394¹ § 1 i § 1¹ k.p.c. w związku z tym, że art. 394¹ § 3 k.p.c. stanowi, że do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio m.in. art. 395 k.p.c. Przemawia za tym także wykładnia celowościowa, bowiem na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. do postępowania toczącego się

przed Sądem Najwyższym ustawodawca przewidział możliwość zastosowania art. 395 k.p.c., dającego możliwość autokorekty z mocy § 2 tego przepisu.

Mimo że pozwany w treści zażalenia nie zawarł wniosku o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem, to Sąd Najwyższy w świetle art. 397 § 2 k.p.c. sporządził je ze względu na rozbieżności w orzecznictwie dotyczące dopuszczalności do Sądu Najwyższego zażalenia na postanowienie Sądu Najwyższego, czym chciał wyjaśnić argumenty i podstawy prawne, którymi kierował się w tej sprawie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 394 § 2 i § 3 k.p.c., art. 395 § 2 k.p.c. oraz art. 397 § 1 i § 2 k.p.c.

Tomasz Demendecki Elżbieta Karska Janusz Niczyporuk

JW.

[a!]